

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

The Castle of Creatures in Abāyabhūmi

พระครูปลัดทอง ขยารโณ (วงศ์สายะ) Phrupalad Thanong Chayaparano (Wongsaya)

พระครูสิริสุตตานุกต,รศ.ดร. Phakru Sirisuttanuyut, Assoc. Prof. Dr.

ไพรินทร์ ณ วันนา Pairin Na Wanna

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

Thanong2608@gmail.com

Haripunchai Review 17/01/2023

Haripunchai Review 15/02/2023

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนามีความเชื่อเกี่ยวกับวิมาน ซึ่งเกิดจากกุศลกรรมความดีทั้งหลายที่ได้กระทำไว้ในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ หลังจากได้จุติจากภพภูมิมนุษย์ก็ได้มาอุบัติในสัคคภูมิเป็นเทวดาที่มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัย วิมานที่ปรากฏแก่เหล่าเทวดานั้นมีความสวยงามที่ทำให้ด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ เพชรนิลจินดาประดับตกแต่ง และยังมีปัจจัยบริวารทั้งหลายอย่างอุดมสมบูรณ์ แต่ในขณะที่เดียวกันวิมานยังได้ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ซึ่งมีสภาพที่ความคล้ายคลึงกับวิมานของเหล่าเทวดา คือ มีความสวยงามประดับด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์มากมาย แต่ความเป็นอยู่นั้นไม่ได้เป็นวิมานที่มีความสุขเหมือนกับเหล่าเทวดา เพราะยังเป็นวิมานที่ยังเจือด้วยทุกข์อยู่เนื่องนิจ จึงได้ชื่อว่า เป็นวิมานแห่งความทุกข์ คือ มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัยก็จริงอยู่แต่ก็ต้องได้รับทุกข์ทรมาน คือ มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวบ้าง ต้องอยู่ผู้เดียวบ้าง ไม่มีผ้าไว้นุ่งห่มบ้าง เป็นต้น วิมานที่ปรากฏแก่สัตว์ที่อุบัติในอบายนี้ได้ปรากฏแก่พวกเปรตและอสุรกายบางจำพวก เหตุที่ทำให้ต้องมาอุบัติในอบายภูมิและมีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยได้นั้น มาจากกระทำความอกุศลกรรมไว้ในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ให้ทานแก่พระภิกษุสงฆ์ หลังจากตายไปแล้วด้วยวิบากกรรมจากอกุศลกรรมทำให้ต้องมาอุบัติในอบาย คือ เป็นเปรตและอสุรกาย แต่อาณิสสจากการให้ทานทำให้มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง แต่ก็ต้องได้รับความทุกข์ทรมานตามภูมิของตน ไม่สามารถพ้นจากความทุกข์ได้ ดังนั้น

พุทธศาสนิกชนชาวพุทธทั้งหลายนอกจากจะเป็นผู้ให้ทานแล้ว ก็ควรจะละเว้นจากอกุศลกรรมชั่วปวง และทำกุศลกรรม ซึ่งจะช่วยให้พบกับความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า

คำสำคัญ: วิมาน, อบายภูมิ.

Abstract

Buddhism has beliefs about castles. which arises from all good deeds that have been done while still being a human being After reincarnating from the human realm, he was born in the Sakkha realm as a deity who lived in a beautiful castle. The castle that appears to the angels is beautiful, decorated with gold, sapphire glass, precious stones. And there are also many retinue factors in abundance But at the same time, the castle also appeared to the animals that were born in the Abyss. which has a condition similar to the castle of the angels, which is beautiful decorated with gold Lots of sapphires But that existence is not a happy paradise like the angels. because it is still a paradise that is still laced with constant sorrow Therefore, it is known as the paradise of suffering, that is, there is a beautiful castle to live in. It is true, but it must suffer, that is, it has some ugly shape. Do you have to be alone? There are no clothes to wear, etc. The castle that appears to the creatures that occur in this misfortune has appeared to some kind of ghosts and monsters. The reason for having to emerge in the Abyss and having a castle as a residence Comes from doing unwholesome deeds in the days when we were still humans. But at the same time he was the one who gave alms to the monks. after death due to unwholesome karma resulting in misfortune That is, they are ghosts and monsters. But the virtue of giving alms made him have a beautiful castle to live in. but must receive suffering according to their landscape cannot be freed from suffering. should abstain from all unwholesome deeds and perform meritorious deeds which will bring happiness in both this life and the next life

Keywords: castle, Abāyabhūmi.

บทนำ

วิมาน คือ ที่อยู่ของเทวดา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 279) สถานที่เล่น ที่อยู่ ของเหล่าเทวดา เป็นสถานที่อันประเสริฐ เกิดจากอานุภาพของเทวดา อรรถกถาจารย์ให้คำนิยามถึงเหตุแห่งการอุบัติของวิมานไว้ว่า “วิมานเหล่านั้นบังเกิดด้วยอานุภาพของกรรมส่วนสุจริตของเทวดาเหล่านั้น รุ่งเรืองด้วยรัตนะต่างๆ มีสีและทรวดทรงอันวิจิตร เพราะประกอบด้วยขนาดพิเศษมี 1 โยชน์ และ 2 โยชน์ เป็นต้น” (ขุ.วิ.อ. (ไทย) : 2/1/4) วิมานบังเกิดด้วยกรรมส่วนสุจริต หมายถึง กุศลกรรม คือ ทาน ศีล และภาวนา โดยกุศลกรรม หรือ กรรมดีนั้น เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ อันหลักในการบำเพ็ญความดีในทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 อย่าง ได้แก่ ทานมัย ศีลมัย และภาวนามัย วิมานมีทั้งหมด วิมานที่เกิดจากกุศลกรรมจากการให้ทานมีจำนวน 68 วิมาน วิมานที่เกิดจากกุศลกรรมการรักษาศีลมี 20 วิมาน วิมานที่เกิดจากการเจริญภาวนามี 4 วิมาน และจากการประกอบกุศลกรรมอื่นๆ จำนวน 18 วิมาน (พระพิริยภาพพ์ ธารพนาลี, 17 (1) : 65-72) ดังนั้น มนุษย์ผู้ได้กระทำกุศลกรรม ตั้งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ 3 หลังจากตายแล้วย่อมไปบังเกิดเป็นเทวดาบนสรวงสวรรค์ มีวิมานงดงามเป็นที่อยู่อาศัยในภพภูมิเบื้องหน้า

วิมานนอกจากจะเป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดาในสักคฤมิแล้ว ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาก็ยังได้กล่าวถึงวิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ที่ชื่อว่าอบายภูมิเพราะเป็นถิ่น ดินแดน ภูมิ หรือสถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ผู้กระทำอกุศลกรรมบท ทางกาย ทางวาจา และใจ ทำให้ต้องไปอุบัติอยู่ในภพภูมิที่ปราศจากจากความเจริญ มีแต่ความทุกข์ ปราศจากความความสุขและความยินดีทั้งปวง ได้แก่ เปรต อสุรกาย และนรก (มานพ รักการเรียน และพระภิกษุไพศาลเมธี วิ., 3 (1) : 29-48) แต่ถึงกระนั้นสัตว์ในอบายภูมิบางจำพวกก็มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย เช่น อสุรกายและเปรตซึ่งเป็นสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิบางจำพวกมีวิมานเป็นของตน ดังในรถการเบติวัตถุมาณพคนหนึ่งได้สนทนากับนางเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า “นางเทวีผู้มีอานุภาพมาก เธอขึ้นวิมานที่มีเสาแก้วไพฑูรย์งาม ผุดผ่องแสนจะงดงาม สถิตอยู่ในวิมานนั้น” (ขุ.จ. (ไทย) 26/439/236) ในขัลลภาฎยเบติวัตถุพจน์คำได้ไต่ถามนางเปรตศิริชะลันว่า “ท่านเป็นใครกัน อยู่แต่ในวิมาน ไม่ออกมาข้างนอกเลย” (ขุ.จ. (ไทย) 26/58/177) นอกจากนี้แล้วอสุรกายหรืออสูรหนึ่งในอบายภูมิที่มีรูปลักษณะคล้ายคลึงกับเปรต มีวิมานเป็นของตน คือ มีบ้านเมืองงดงาม ดาดไปด้วยแผ่นทองคำ มีเมืองใหญ่อยู่ 4 เมือง มีพระยาอสุรปกครองทุกเมือง พระยาอสุรเหล่านั้นอยู่ปราสาทงาม ประดับด้วยทองคำ แก้วสัตตปิณฑะ (พญาสิทธิ, 2536 : 34) จากหลักฐานดังกล่าวได้ให้แนวคิดที่ว่า วิมาน ไม่ได้เป็นอานิสงส์จากการทำความดี

หรืออุบัติในสักคฤมิเท่านั้น แต่วิมานยังเป็นอานิสงส์จากการกระทำกุศลกรรมด้วย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าอบายภูมิที่ชื่อว่าเป็นหุติ คือ ดินแดนที่มีแต่ความทุกข์หาความสุขมิได้นี้ เหตุใดสัตว์บางชนิดถึงได้เสวยผลบุญที่เป็นวิมานปราสาทสวยงาม และสัตว์ที่ไปอุบัติในอบายภูมิมีวิมานเป็นของตนได้อย่างไร

วิมานในพระพุทธศาสนา

คำว่า วิมาน หมายถึง ที่เล่นที่อยู่ของเหล่าเทวดาหรือเทพยดา ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่อันประเสริฐ เพราะเกิดขึ้นด้วยอานุภาพแห่งกุศลกรรมของเทวดาผู้เป็นเจ้าของวิมาน วิมานมีความรุ่งเรืองสว่างไสว แพรพรรณ และมีสีล้นหลากหลายด้วยอำนาจแห่งรัตนชาติต่าง ๆ มีรูปทรงที่วิจิตรบรรจง วิมานมีขนาด 1 โยชน์บ้าง 2 โยชน์ บ้าง 12 โยชน์บ้าง กว่า 12 โยชน์บ้าง เป็นต้น นอกจากนั้นภายในวิมานเหล่านั้นก็ยังมีเครื่องประดับตกแต่งสวยงาม และเพียบพร้อมด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคมากมาย อันเป็นทิพย์ เพียบพร้อมไปด้วยกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่น่าปรารถนา เป็นที่น่าใคร่ น่าพอใจ ความแตกต่างของแต่ละวิมานนั้นขึ้นอยู่กับบุญบารมีที่เจ้าของวิมานได้สั่งสมไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ เช่น เป็น วิมานทองคำ วิมานเงิน วิมานแก้วมณี วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานแก้วพลี หรือต่างกันที่ขนาด เช่น วัดโดยรอบ 3 โยชน์บ้าง 2 โยชน์บ้าง 12 โยชน์บ้าง เป็นต้น นอกจากนี้แล้ววิมานที่ปรากฏก็ยังมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น วิมานตั้ง วิมานช้าง วิมานเรือ วิมานบัลลังก์ วิมานรถทิพย์ เป็นต้น (ขุ.วิ. (ไทย) 26/1-1289/1-165) วิมานจะบังเกิดก่อนก็ได้หรือเมื่อเทวดาผู้เป็นเจ้าของวิมานได้จุติจากภพนั้น วิมานนั้นก็จะหายไปด้วย (สิริธรรม์ สิงห์สนธิ และพระมหาอุทตนา นรเชฏโฐ, 6 (2) : 101-111) จะเห็นได้ว่าวิมานในพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่หรือที่อยู่อันสวยงามตระการตา ทั้งยังมีสวยงามที่มีลักษณะแตกต่างกันตามที่ได้พรรณนาแล้ว วิมานยังเป็นเครื่องเสวยสุขของเหล่าเทวดาทั้งหลายที่ได้มาอุบัติในสรวงสวรรค์

ในคัมภีร์ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ ได้กล่าวถึงวิมานอันเป็นสถานที่เล่น และยังเป็นสถานที่อยู่อาศัยเสวยสุขของเหล่าเทวดา ถือว่าเป็นสถานที่อันประเสริฐ (ขุ.วิ.อ. (ไทย) 2) รุ่งเรืองด้วยรัตนะต่างๆ มีสีและทรวดทรงอันวิจิตร เพราะประกอบด้วยขนาดพิเศษมี 1 โยชน์ และ 2 โยชน์ เป็นต้น เรียกว่า วิมาน (ขุ.ท.อ. (ไทย) 2/1/4) ซึ่งวิมานในพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งประเภทและลักษณะของวิมานได้ ดังนี้

ประเภทของวิมาน

วิมานในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์วิมานวัตถุสามารถแบ่งประเภทได้ 2 ประเภทใหญ่ และแต่ละประเภทก็มีวรรคที่ว่าด้วยหมวดแต่ละประเภทของวิมาน ดังนี้ (พระมหาชาญชัย ชุตินธโร, (2558).

ก. อิตถีวิมาน หมายถึง วิมานของเทพธิดาหรือเทวดาผู้หญิง เป็นสถานที่สำราญส่วนตัว สำหรับเทพธิดา โดยอิตถีวิมานจำนวน 50 วิมาน และสามารถแบ่งแยกย่อยออกเป็น 4 วรรค ได้แก่

1) ปฐัวรรค หมวดว่าด้วยวิมานตั้งทองคำ มีวิมานปรากฏในปฐัวรรคจำนวน 17 วิมาน ได้แก่ ปฐมปฐัวิมาน ทุติยปฐัวิมาน ตติยปฐัวิมาน จตุตถปฐัวิมาน กุญชรวิมาน ปฐมนาวาวิมาน ทุติยนาวาวิมาน ตติยนาวาวิมาน ปถีปวิมาน ติลทักขินวิมาน ปฐมปติพพตาวิมาน ทุติยปติพพตาวิมาน ปฐมสุณิสาวิมาน ทุติยสุณิสาวิมาน อุตตาวิมาน สิริมาวิมาน และเปสการิวิมาน

2) จิตตลตาวรรค หมวดว่าด้วยสวนจิตรลดาของเหล่าเทวดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีวิมานปรากฏในจิตตลตาวรรค 11 วิมาน ได้แก่ ทาสีวิมาน ลขุมวิมาน อาจามทายิกาวิมาน จันฑาลีวิมาน ภัททิตถิกาวิมาน โสณทินนาวิมาน อุโบสถาวิมาน สุนททาวิมาน สุทินนาวิมาน ปฐมภิกขาทายิกาวิมาน และทุติยภิกขาทายิกาวิมาน

3) ปริจฉัตตกวรรค หมวดว่าด้วยดอกปริชาติ มีวิมานปรากฏปริจฉัตตกวรรคจำนวน 10 วิมาน ได้แก่ อุฬารวิมาน อุจจุทายิกาวิมาน บัลลังกวิมาน ลตาวิมาน ศุตติลวิมาน ทัททลลวิมาน เปสวตีวิมาน มัลลิกาวิมาน วิสาลักขิวิมาน และปาริฉัตตกวิมาน

4) มัญชิฎฐกวรรค หมวดว่าด้วยวิมานแก้วผลึกสีแดง มีวิมานปรากฏมัญชิฎฐกวรรคจำนวน 12 วิมาน ได้แก่ มัญชิฎฐกวิมาน ปภัสสรวิมาน นาควิมาน อโลมวิมาน กัญชิกทายิกาวิมาน วิหารวิมาน จตริตถิวิมาน อัมพวิมาน ปิตวิมาน อุจจุวิมาน วันทนวิมาน และสัชชุมาลวิมาน

ข. บุริสวิมานวิมาน หมายถึง วิมานของเทพบุตรหรือเทวดาผู้ชาย บุริสวิมานมีจำนวน 35 วิมาน และสามารถแบ่งได้ 3 วรรค ได้แก่

1) มหารถวรรค หรือหมวดว่าด้วยรถใหญ่ ว่าด้วยมหารถวิมานที่มีรถใหญ่เทียบม้า 1,000 ตัว มีวิมานปรากฏในมหารถวรรคจำนวน 14 วิมาน ได้แก่ มณฑกเทวปุตตวิมาน เรวตีวิมาน ฉัตตมาณวกวิมาน กักกฏกรสหายกวิมาน ทวารปาลกวิมาน ปฐมกรณียวิมาน ทุติยกรณียวิมาน ปฐมสุจิตวิมาน ทุติยสุจิตวิมาน ปฐมนาควิมาน ทุติยนาควิมาน ตติยนาควิมาน จูฬรถวิมาน และมหารถวิมาน

2) ปายาสีกวรรค หรือหมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้คยเป็นคนรับใช้เจ้าปายาสี มีเนื้อหา กล่าวถึง วิมานอันเกิดขึ้นแก่ขุนคลังของเจ้าปายาสี ที่ชื้ออูตตระ ไม่ใช้วิมานที่เกิดขึ้นแก่พระเจ้าปายาสี มีวิมานปรากฏในปายาสีกวรรคจำนวน 10 วิมาน ได้แก่ ปฐมอคาริยวิมาน ทูตยอคาริยวิมาน ผลทายกวิมาน ปฐมอุปัศสยทายกวิมาน ทูตยอุปัศสยทายกวิมาน ภิกขาทายกวิมาน ยวปาลกวิมาน ปฐมกฤษณวิมาน ทูตยกฤษณวิมาน และปายาสีวิมาน

3) สุนิกขิตตวรรค หรือหมวดว่าด้วยเทพบุตรผู้จัดดอกไม้ให้เป็นระเบียบ มีวิมาน ปรากฏอยู่ในสุนิกขิตตวรรคจำนวน 11 วิมาน ได้แก่ จิตตลาวิมาน นันทนวิมาน มณิกฤษณวิมาน สุวณวิมาน อัมพวิมาน โคปาลวิมาน กัณฐกวิมาน อนเนกวันณวิมาน มัญญกฤษณวิมาน เสริสสกวิมาน และสุนิกขิตตวิมาน

สรุปได้ว่าประเภทของวิมานที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้นสามารถแบ่งลักษณะของวิมานได้ 9 ประเภท ได้แก่ 1) วิมานที่เป็นตั่ง (ที่สำหรับนั่ง ไม่มีพนักพิง) ในวิมานตั่งนั้นก็มียุทธวิมานตั่งทองคำ, วิมานตั่งแก้วไพฑูรย์ 2) วิมานที่เป็นช้าง คือ วิมานที่มีช้างเป็นพาหนะ 3) วิมานที่เป็นเรือ คือ วิมานที่มีเรือเป็นพาหนะ 4) วิมานที่เป็นบัลลังก์ 5) วิมานที่เป็นแก้วผลึก 6) วิมานที่เป็นปราสาท 7) วิมานที่เป็นเทียมม้า 8) วิมานที่เป็นสวน และ 9) วิมานที่เป็นภูเขาทองคำ (พระพิรุณภาพพ์ ธารพนาลี, 17 (1) : 65-72) ดังนั้น จำนวนวิมานที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์วิมานวัตถุมีจำนวนวิมานทั้งหมด 85 วิมาน คือ อิตถิวิมานจำนวน 50 วิมาน และปรีสวิมานจำนวน 35 วิมาน

วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

อบายภูมิ หมายถึง ถิ่น สถานที่ตกไปของหมู่สัตว์ที่ทำชั่ว (ม.ม. (ไทย) 12/54/61) เป็นชื่อเรียกของภพภูมิแห่งความทุกข์ ได้แก่ อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ที่ชื่อว่า อบาย เพราะปราศจากความองอาจ ไม่มีความเจริญหรือความสุข ที่เรียกว่า ทุกคติ เพราะเป็นคติคือเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ ที่เรียกว่า วินิบาต เพราะเป็นสถานที่ตกไปของหมู่สัตว์ที่ทำความชั่ว ที่เรียกว่า นรก เพราะปราศจากความยินดี เหตุเป็นที่ไม่มีความสบายใจ (ม.ม. (บาลี) 1/153/358) กลุ่มคำเหล่านี้มีความหมายที่ไม่เหมือนกันทั้งหมด เพราะอบาย และวินิบาต อาจถือได้ว่าเป็นคำที่ใช้แทนหรือเป็นโวพจน์ของทุกคติ ส่วนนรกกนั้นจัดเป็นส่วนหนึ่งของทุกคติ แต่หากพิจารณาความหมายตามการอธิบายของอรรถกถา จะเห็นนัยว่า พระพุทธเจ้าใช้กลุ่มคำเหล่านี้เป็นชื่อเรียกภพภูมิฝ่ายไม่ดีเช่นเดียวกัน (ธนสิทธิ์ ฉัตรสุวรรณ, 2558: 29) สัตว์ส่วนใหญ่ที่มาอุบัติในอบายภูมินี้เพื่อเสวยวิภวกรรมและรับโทษอย่างเดียว ได้แก่ สัตว์นรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน

แดนเปรต และอสุรกาย (อง.จตุกก.อ. (ไทย) 2/199/434) ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นหมู่สัตว์ที่ต้องไปอุปบัติในอบายภูมิจากการประกอบอกุศลกรรมบถ อันประกอบด้วยกายทุจริต วาจทุจริต และมโนทุจริต (ม.ม. (ไทย) 13/15/17-18) ดังนั้น แล้วจากนิยามและความหมายของอบายภูมิสามารถสรุปได้ว่า อบายภูมิ ไม่ได้เป็นสถานที่ที่มีความสุข ความเจริญงอกงามเกิดขึ้นในภพภูมิแห่งนี้ เพราะได้กระทำอกุศลกรรมบถ คือ กายทุจริต วาจทุจริต และมโนทุจริต จึงทำให้สัตว์เหล่านั้นต้องมาอุปบัติในอบายภูมิ จนกว่าจะชดใช้กรรมนั้นให้สิ้นไป

เปรตผู้มีวิมาน

คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทปรากฏความมีอยู่ของเปรตผู้มีวิมานมีชื่อว่า เวมานิกเปรต เป็นเปรตผู้มีวิมานสวยงามเป็นที่อยู่อาศัย ได้แก่

ก. ชลลาภียเปติ นางเปรตศรัทธาล้านผู้มีวิมานเป็นที่อยู่ เหตุที่ทำให้นางเปรตศรัทธาล้านนั้นได้มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยมาจากอาณิสสส์ที่ได้ถวายแป้งคั่วเจือด้วยน้ำมันแก่ภิกษุผู้เดินทาง แต่ในขณะที่เดียวกันสมัยที่นางเป็นมนุษย์ได้ขโมยผ้าของคนเมาสุรา ด้วยผลกรรมที่คละกัณนั้นเองจึงเกิดเป็นหญิงโดดเดี่ยวในวิมานทอง แต่นางได้ขอมยผ้าของคนอื่น จึงได้เป็นหญิงเปลือยตลอดหนึ่งพุทธันดร (ขุ.เปต.อ. (ไทย) 2/2/96)

ข. กัณณมณฑเปติ นางเปรตผู้ถูกสุนัขกัณณมณฑกะกัดกินเนื้อ นางเปรตตนนี้มีวิมานคือปราสาท มีทองคำและเงินส่องแสงสว่างโชติช่วง มีเหล่าทาสีสวมกำไลและผ้าทองคำ 500 คน คอยบำเรอ มีบัลลังก์ทองคำและเงินอีกจำนวนมาก(ขุ.เปต. (ไทย), 26/348-367/222-224)

ค.รณการเปติ นางเปรตผู้อาศัยอยู่ที่สระรณการ นางเปรตตนนี้มีวิมานเสกแก้วไพฑูรย์งามผุดผ่อง นางอยู่ในวิมานนั้นดังดวงจันทร์ในวันเพ็ญเด่นอยู่บนฟ้า นั่งอยู่บนบัลลังก์แต่ผู้เดียว (ขุ.เปต. (ไทย), 26/439-446/236-237)

อสุรกายผู้มีวิมาน

คำว่าอสุรกาย อสุร หมายถึง อดมนุษย์พวกหนึ่งเป็นศัตรูต่อเทวดา เทตย์ ยักษ์ มาร ฝิ อสุรกาย และอีกนัยหมายถึงสัตว์เกิดในอบายภูมิพวกหนึ่ง เชื่อกันว่าชอบเที่ยวหลอกลอนคนคู่กับเปรต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 1341) อสุรกาย ยังเป็นชื่ออบายประเภท เป็นจำพวกที่ในบาลีไม่กล่าวถึงเลย ในอรรถกถาก็ได้พบเพียงสักว่าชื่อ ในปทานุกรมสังสกฤต แก้อสุรศัพท์ว่าผู้เป็นอยู่ อธิบายว่า ได้แก่ ฝิเป็นอหิสमानกายประเภทที่ชั่ว ตรงกับฝิไม่มีชื่อ ผู้เที่ยวหลอกมนุษย์ตกใจกลัว อาหารของอสุรกายไม่ได้ระบุไว้ชัดเทียบกับอาหารของยักษ์เลย ของเกิดในสรีระแห่งสัตว์ด้วยกัน ไม่เลือกว่าดีหรือเสีย

สกปรกหรือไม่ (สุเชาว์ พลอยชุม, 2539:47) อสุรกายมี 3 ประเภท (วรรณสิทธิ ไวทยะเสวี, 2548: 29-31) ได้แก่

1) เทวอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นเทวดา ได้แก่ เวปจิตตอสุรกาย ราหูอสุรกาย สพลอสุรกาย ปหารอสุรกาย สัมพรตอสุรกาย และวินิปาติกอสุรกาย

2) เปตตอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นพวกเปรต ได้แก่ กาลกัญจิเปรตอสุรกาย เวมานิกเปรตอสุรกาย และอาวูธิกเปรตอสุรกาย

3) นิรยอสุรกาย หมายถึง อสุรกายที่เป็นสัตว์นรก

ในบรรดาทั้ง 3 ประเภทอสุรกายที่มีวิมาน คือ เทวอสุรกาย และเปตตอสุรกาย ซึ่งเทวอสุรกายเดิมแล้วเป็นเทวดาที่อยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ต่อมาได้ดื่มสุราจนเกิดความเมาเมาไม่ได้สติ จึงส่งผลให้มีรูปลักษณะพิกลพิการเหมือนดังอสุรกาย ด้วยเหตุนี้จึงได้ชื่อว่า อสุรกาย แต่อีกความหมายก็แปลว่า ผู้ไม่ดื่มสุรา คือ หลังจากดื่มสุราจนเมาเมาไม่ได้สติอันเป็นเหตุให้ต้องตกสวรรค์จึงตั้งสัตย์ปฏิญาณที่จะไม่ดื่มสุราอีกต่อไป จึงได้ชื่อว่า อสุรา

ส่วนเปตตอสุรกายนั้นมีความคล้ายคลึงกับพวกเปรต เปรตบางจำพวกมีวิมานเป็นของตนเองเพราะได้กระทำกุศลกรรมและอกุศลกรรมร่วมกันจึงทำให้ได้รับผลวิบากดีชั่วด้วยกัน อสุรกายมีความแตกต่างกับเปรตในด้านรูปร่างลักษณะ คือ มีความแปลกประหลาด มีรูปร่างพิกลพิการมากกว่าเปรต และข้อแตกต่างระหว่างเปรตกับอสุรกายอีกอย่างนั้นก็คือ คือ พวกเปรตนั้นได้รับประสบทุกขเวทนาเพราะความหิวอาหาร ส่วนเหล่าอสุรกายนั้นประสบทุกขเวทนาเพราะความหิวกระหายน้ำอย่างหนัก (พระกฤษณ ญาณวชิโร กาแก้วมิตรมาร ภัทริลา น้อยเจริญ และคิด วรณดี, 2 (1) : 19-3)

วิเคราะห์วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ

จากการศึกษาเรื่องราวของวิมานในพระพุทธศาสนาและวิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ตามลำดับจากเปรตและอสุรกายได้ดังนี้

วิมานตามนิยามของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้อุบัติหรือเกิดขึ้นแก่เหล่าเทวดาเท่านั้น วิมานยังเป็นที่อยู่ของเปรตบางจำพวก คือ เวมานิกเปรต ได้แก่ ชลลาภียเปตวิตถุ กณณมณฑเปตวิตถุ รกการเปตวิตถุ เป็นต้น ซึ่งเปรตเหล่านี้ที่มีวิมาน คือ วิมานทองคำ วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานบัลลังก์สวยงาม วิมานปราสาท และยังมีบริวารมากมายปรากฏว่าคอยรับใช้เปรตตนนั้น เหตุที่เปรตเหล่านั้นได้มีวิมานเป็นที่อยู่ที่ดีอย่างนั้น มาจากการกระทำกุศลกรรม คือ ทานมัย เป็นส่วนใหญ่ คือ ได้ถวาย

สิ่งของ อาหาร ให้แก่ภิกษุ จึงทำให้ได้มาซึ่งวิมานตามทานที่ได้กระทำไว้ แต่เปรตเหล่านี้มักจะเป็นผู้กระทำการกุศลกรรม คือ แม้จะเป็นผู้ให้ทานก็ตาม แต่ก็เป็นผู้ที่ศัล ไม่สำรวมระวังในศีล เป็นเหตุให้เกิดกระประพฤติกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าการให้ทานเพียงอย่างเดียวไม่อาจจะทำให้หลุดพ้นจากอบายได้ ถึงแม้จะอยู่ในอบายก็ยังได้รับผลจากกุศลกรรมจากการทำให้ทานนั้น และแม้ว่าจะอยู่ในวิมานสวยงามด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ก็ตามแต่ก็ยังต้องชดใช้กรรมในวิมานนั้น ในส่วนของอสุรกายจำพวกเปรตก็เช่นกันคือมีความคล้ายคลึงกับเหล่าเปรตแต่มีรูปร่างหน้าตาพิกลพิการมากกว่าและจะได้รับทุกขเวทนาไปในทางความหิวกระหายในน้ำ ซึ่งในแง่ของวิมานนั้นอสุรกายบางจำพวกก็มีความคล้ายคลึงกับเปรตประเภทเวมนิกเปรตที่มีวิมานของตนเองอาศัยอยู่ แต่จะหาความงามจากความพิกลพิการของอสุรกายเป็นไปไดยาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวิมานของเปรตและอสุรกายนั้นปรากฏทั้งความทุกข์และความสุขร่วมกัน ผู้เขียนขอเรียกวิมานของเปรตและอสุรกายว่าเป็นวิมานแห่งความทุกข์ วิมานแห่งความเศร้า มีทั้งทุกข์และสุขไปด้วยกัน ไม่ได้เป็นวิมานแห่งความสุขอย่างเดียวเหมือนกับเหล่าเทวดาในสวรรค์

ส่วนเหล่าเทวอสุรกายทั้งหลายที่มีท้าวเวปจิตติเป็นประมุข เป็นผู้ดูแลเหล่าอสูรทั้งหลายที่มีฤทธิ์ มีอานุภาพมากมายมากกว่าเหล่าเทวดา และมีผลบุญกุศลมากมายทำให้มีวิมานที่สวยงามบังเกิดขึ้นในภพภูมิที่กล่าวได้ว่าไม่แตกต่างจากสวรรค์ที่อยู่เดิมเลย แต่เนื่องจากเป็นผู้มักโกรธ มีความโทสะ คือ ติดอยู่กับอดีตที่เคยเป็นสมัยก่อนทำให้เกิดความแค้นและทำสงครามกับเหล่าเทวดาอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเป็นผู้มักโกรธแค้นทำให้มีรูปร่างอัปลักษณ์ พิกลพิการ แต่เทวอสุรกายทั้งหลายก็ยังได้ชื่อว่าเป็นเทวะ คือ ยังเป็นเทวดา ไม่ได้ตกต่ำดั่งกับอสุรกายและเปรตทั้งหลาย สถานะของท่านเหล่านั้นยังอยู่ในสถานะของเทพ คือ เป็นเทวดาที่มีความประมาท ภายหลังได้กระทำการอันเป็นอกุศลกรรม คือ การดื่มสุราจนเมามายส่งผลให้ต้องไปเป็นเทวอสุรกายแต่ยังคงอยู่ในเทวภูมิ ซึ่งเรื่องเทวดาที่ตกจากภพภูมิของตนนั้นก็ปรากฏอยู่ในพระพุทธานุศาสน์ ดังที่ปรากฏในพระสูตรตตปิฎก ที่ขนิณิกาย ปาฏิภวรรคว่า “ภิกษุทั้งหลาย มีเทวดาพวกหนึ่งชื่อว่า ชิตทาปโทสิกะ เทวดาพวกนั้นหมกมุ่นอยู่ในความสนุกสนานสรวลเสเฮฮาเกินเวลา เมื่อหมกมุ่นอยู่ในความสนุกสนานสรวลเสเฮฮาเกินเวลา ย่อมหลงลืมสติ เพราะหลงลืมสติจึงพากันจุติจากชั้นนั้น” (ที.สี. (ไทย),9/45/18) ซึ่งสถานะของเทวอสุรกายก็มาจากการดื่มสุรามากเกินไปทำให้เกิดความเมามาย เมื่อเกิดความเมามายจึงไม่มีสติ เมื่อไม่มีสติจึงพากันจุติจากชั้นนั้นไปอยู่ใต้ขุนเขาสิเนรุอันเอง ในขณะที่เหล่าเปรตและอสุรกายที่มีวิมานนั้น

เกิดจากการให้ทานและประพตีกุศลกรรมร่วมกัน ส่งผลให้ต้องมาอุบัติในอบาย แต่ด้วยอานิสสของการให้ทานจึงทำให้มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย

จึงสรุปได้ว่า วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมินั้นปรากฏแก่เวมานิกเปรตและอสุรกายบางจำพวกนั้นมาจากการประพตีกุศลกรรมบถและการให้ทานในสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ หลังจากตายแล้วทำให้ต้องมาอุบัติในอบายภูมิต่อที่มีวิมานเป็นของตนเอง ซึ่งมีสภาพทั่วไป คือ มีวิมานสวยงามที่ทำด้วยทองคำ แก้วไพฑูรย์ เป็นต้น ที่ประดับตกแต่งในวิมานปราสาทของตน และยังมีทาสบริวารรับใช้ด้วย แต่ในด้านสภาพความเป็นอยู่แม้จะมีความสบายเหมือนกับเทวดา แต่ก็ไม่ได้มีความสุขเหมือนกับเหล่าเทวดา จำต้องได้รับทุกขเวทนาอยู่เนืองนิจ จึงได้ชื่อว่าเป็น “วิมานแห่งความทุกข์” นั้นเอง พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ตั้งอยู่ในกุศลความดี นอกจากจะเป็นผู้ที่รู้จักให้ทานแล้วก็ต้องสำรวมระวังและปฏิบัติตนรักษาศีลให้ดี ซึ่งจะส่งผลให้ห่างจากอบายภูมิมีที่ไปเบื้องหน้า คือสุขคติตลอดไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ” เป็นบทความวิชาการเชิงเอกสาร ผู้เขียนสามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ วิมานของสัตว์ที่อุบัติในอบายภูมิ มีความคล้ายคลึงกับวิมานของเหล่าเทวดาที่อุบัติอยู่ในสวรรค์ แต่เป็นวิมานที่ยังเจือด้วยทุกข์ คือ เป็นวิมานแห่งความทุกข์ วิมานแห่งความเศร้า คือ เหล่าสัตว์ทั้งหลายที่อุบัติในอบายภูมิย่อมมีความไม่สบาย มีความทุกข์ ไม่สิ่งที่น่าหลงใหลยินดี เป็นต้น แต่ก็ยังมีสัตว์บางจำพวก คือ เปรตและอสุรกายบางจำพวกที่อุบัติในอบายภูมิและวิมานปรากฏเป็นของตนเอง สัตว์เหล่านั้นจึงมีที่อยู่คือวิมานปราสาทหรือบัลลังก์ที่สวยงาม คือ วิมานทองคำ วิมานแก้วไพฑูรย์ วิมานปราสาททองคำ เป็นต้น ไม่ต่างจากวิมานของเหล่าเทวดา แต่ก็ต้องรับความทุกข์เวทนาแบบเดียวกันกับสัตว์ในอบายที่เกิดขึ้นในวิมานนั้นด้วยเหตุที่ทำให้เปรตและอสุรกายบางจำพวกที่ได้อุบัติในอบายภูมิแห่งนี้มีวิมานพบว่า ในสมัยมนุษย์ตนเป็นผู้ชอบให้ทานแก่ผู้อื่น เช่น ถวายอาหารแก่ภิกษุ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ทุศีล ไม่สำรวมระวังในศีล จากกรรมดีและกรรมชั่วทั้งสองอย่างร่วมกัน เมื่อจุติจากโลกมนุษย์ทำให้เกิดในอบายเป็นเปรตและอสุรกาย มีวิมานเป็นที่อยู่เพราะผลจากอานิสสแห่งการให้ทาน ดังนั้น วิมานที่ปรากฏแก่เปรตและอสุรกายในอบายภูมิจึงได้ชื่อว่า วิมานแห่งความทุกข์ นั้นเอง อนึ่ง เทวอสุรกาย ที่แม้ว่าจะมี

ชื่อสุรกายเหมือนกับเหล่าสุรกายในอบายแต่สถานะของท่านนั้นคือสัคคภูมิหรือเทวภูมิ ไม่ได้เทียบเท่าเหล่าเปรตและอสูรในอบาย แต่เทียบเท่าเทวดา

References

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิรุณภาพพ์ ธารพนาลี. (2563). ศึกษาวิเคราะห์วิมานในวิมานวัตถุ. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 17 (1), 65-72.
- พระมหาชาญชัย ชุตินฺธโร. (2558). วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในวิมานวัตถุที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของ พุทธศาสนิกชน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธรรมราชาที่ 1 พญาลิไทย. (2536). *ไตรภูมิภูมิกถา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.
- พระกฤษณ ปญญาวิชโร กาแก้วมิตรमार ภักทิล น้อยเจริญ และคิด วรณดี, (2560). ภูมิวิลาสินี : เครื่องเตือนใจให้สังคมอยู่ในพุทธโอวาท. *วารสารปัญญาปณิธาน*. 2 (1), 19-37
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานพ รักการเรียน และพระภาวนาพิศาลเมธี วิ. (2560). การรอตพันอบายภูมิตามหลัก พระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*. 3 (1), :29-48
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรรณสิทธิ ไทยะเสวี. (2547). *คู่มือการศึกษา พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 7 สมุจจยสังคหะ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: หจก. ทิพย์วิสุทธิ.
- สิริรัศมี สิงห์สนธิ และพระมหายุทธนา นรเชฏฐ. (2562). วิเคราะห์กุศลกรรมในคัมภีร์วิมานวัตถุ. *วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอวเววิกสิทาราม*. 6 (2), 101-111